

AUDITDA BLOCKCHAIN TEXNOLOGIYALARI: YANGI IMKONIYATLARI VA TARTIBI.

Ergashev X.X. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsent
Rozokov M.M. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talaba
Formonov T.A. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talaba

BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES IN AUDIT: NEW OPPORTUNITIES AND PROCEDURES.

Ergashev Kh.Kh. Samarkand institute of economics and service dotsent
Rozokov M.M. Samarkand institute of economics and service student
Formonov T.A. Samarkand institute of economics and service student

Annontatsiya: Bu maqolada, auditning asosiy tushunchalari, moliyaviy hujjatlarni, operatsiyalarni va ichki nazoratlarni sistemli tekshirishning muhimligi, shuningdek, blokchain texnologiyasi orqali auditning yangi imkoniyatlarga ega bo'lishi muhokama qilindi.

Kalit so'zlar: Blockchain texnologiyasiga kirish, Auditdagi potentsial dasturlar, Shaffoflik, O'zgarimaslik, Markazsizlashtirish, Xavfsiz ma'lumotlarga Real vaqtda kirish, Firibgarlik xavfi kamayadi, Umumiy Samaradorlik Yaxshilandi.

Abstract: This article discussed the basic concepts of auditing, the importance of systematic review of financial documents, operations and internal controls, as well as new opportunities for auditing through blockchain technology.

Keywords: Access to Blockchain Technology, Potential Applications in Auditing, Transparency, Immutability, Decentralization, Real Time Access to Secure Data, Reduced Risk of Fraud, Improved Overall Efficiency.

Аннотация: В этой статье обсуждались основные концепции аудита, важность систематического анализа финансовых документов, операций и внутреннего контроля, а также новые возможности аудита с помощью технологии блокчейн.

Ключевые слова: доступ к технологии блокчейн, потенциальные применения в аудите, прозрачность, неизменность, децентрализация, доступ в реальном времени к защищенным данным, снижение риска мошенничества, повышение общей эффективности.

Audit moliyaviy jarayonlarda shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Audit o'z mohiyatiga ko'ra moliyaviy yozuvlar, operatsiyalar va ichki nazoratni ularning aniqligi, yaxlitligi va amaldagi qoidalar va standartlarga muvofiqligini baholash uchun tizimli tekshirishni o'z ichiga oladi. Ushbu qat'iy

baholash moliyaviy boshqaruv, firibgarlik va xatolardan himoya qiladi va shu bilan manfaatdor tomonlar, shu jumladan investorlar, tartibga soluvchilar va keng jamoatchilik o'rtasida ishonch va ishonchni kuchaytiradi.

Tez texnologik yutuqlar va tobora murakkablashib borayotgan moliyaviy tuzilmalar bilan ajralib turadigan bugungi dinamik biznes landshaftida mustahkam auditorlik amaliyotiga ehtiyoj hech qachon katta bo'lmagan. Tashkilotlar ishonchni saqlab qolish va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishish uchun ishonchli boshqaruv va axloqiy xulq-atvorga sodiqligini namoyish etishlari kerak. Shunday qilib, auditorlar moliyaviy ma'lumotlarning ishonchli ekanligiga ishonch hosil qilib, mustaqil baholovchi sifatida muhim rol o'ynaydi.

Auditdagi potentsial dasturlar: Blockchain texnologiyasining noyob xususiyatlari auditorlik amaliyotini inqilob qilish uchun katta va'da beradi. Asosiy afzalliklardan biri bu blockchainning o'zgarimas kitobi tomonidan taqdim etilgan shaffoflik va kuzatuvchanlikdir. Auditorlar moliyaviy operatsiyalarning shaffof va tekshiriladigan yozuvlariga Real vaqt rejimida kirishlari mumkin, bu esa qo'lda yaratish zaruratini yo'q qiladi va firibgarlik yoki manipulyatsiya xavfini kamaytiradi. Bundan tashqari, blockchain aqlli shartnomalar, oldindan belgilangan qoidalar va shartlarni avtomatik ravishda bajarish uchun dasturlashtirilgan o'z-o'zini bajaradigan shartnomalar orqali audit protseduralarini avtomatlashtirishga imkon beradi. Ushbu aqlli shartnomalar oldindan belgilangan testlarni bajarish, me'yoriy talablarga muvofiqligini tekshirish va audit yo'llarini xavfsiz va tekshiriladigan tarzda yaratish orqali audit jarayonini osonlashtirishi mumkin. Auditda blockchainning yana bir majburiy qo'llanilishi, ayniqsa ta'minot zanjirini boshqarish va raqamli identifikatsiyani tekshirish kabi sohalarida ishonch xizmatlarini takomillashtirishdir. Blockchainning markazlashtirilmagan infratuzilmasidan foydalangan holda, auditorlar tranzaktsion ma'lumotlarni mustaqil tekshirishni ta'minlashi, ta'minot zanjiri jarayonlarining yaxlitligini tasdiqlashi va raqamli identifikatorlarning haqiqiylikini ko'proq ishonch va samaradorlik bilan tekshirishlari mumkin. Keyingi bo'limlarda biz auditda blockchain texnologiyasining ushbu potentsial ilovalarini chuqurroq o'rganamiz, haqiqiy dunyo misollarini va ularning moliyaviy hisobotlarda shaffoflik, hisobdorlik va ishonchni oshirishga ta'sirini o'rganamiz. Auditorlik maqsadlari uchun blockchайдan foydalanib borayotgan qiziqish uning tabiiy xususiyatlaridan kelib chiqadi, oshkorlik, shu jumladan, o'zgarimaslik, va markazsizlashtirish, qaysi audit jarayonlari yaxlitligini va samaradorligini oshirish uchun misli ko'rilmagan imkoniyatlar mavjud.

O'zgarimaslik: Blockchain eng Jabbor xususiyatlaridan biri uning o'zgarimasligi hisoblanadi, qaysi bir bitim daftoriga qayd bir marta ta'minlaydi, bu o'zgargan yoki orqaga bilan o'ynashda mumkin emas. Blockchain ma'lumotlarining bu o'ziga xos buzilmasligi auditorlarga moliyaviy yozuvlarning aniqligi va yaxlitligiga yuqori darajada ishonch beradi. Blockchain-ning o'zgarimasligini qo'llash orqali auditorlar

ma'lumotlarni manipulyatsiya qilish yoki firibgarlik xavfini kamaytirishi, auditorlik xulosalari va xulosalarining ishonchliligini oshirishi mumkin.

Blockchain texnologiyasi audit protseduralarini takomillashtirishning bir necha usullarini taklif etadi, birinchi navbatda xavfsiz va buzilmaydigan ma'lumotlarga real vaqtda kirishni ta'minlash, firibgarlik xavfini kamaytirish va umumiy samaradorlikni oshirish. Firibgarlik xavfi kamayadi: Blockchainning o'zgarimas kitobi tranzaksiya qayd etilgandan so'ng uni tarmoq ishtirokchilarining kelishuvsiz o'zgartirish yoki o'chirish mumkin emasligini ta'minlaydi. Blockchain ma'lumotlarining bu buzilmas tabiati firibgarlik xavfini sezilarli darajada kamaytiradi, chunki tranzaksiyalar yozuvlarini buzishga qaratilgan har qanday urinish tarmoq tomonidan darhol aniqlanadi. Auditorlar aniq va ishonchli auditorlik izini taqdim etish, auditorlik xulosalarining yaxlitligini oshirish va soxta faoliyatning aniqlanmaslik xavfini kamaytirish uchun blockchainga ishonishlari mumkin.

Muhokama va natijalar. Blockchain allaqachon turli sohalarda auditda qanday ishlatilayotganiga oid ba'zi misollar:(1- chizma)

Ushbu misollar blockchain texnologiyasining turli sohalardagi auditda turli xil qo'llanilishini namoyish etadi, bu uning shaffofligi, samaradorligi va moliyaviy jarayonlarga bo'lgan ishonchini oshirish imkoniyatlarini ta'kidlaydi. Blockchain qabul

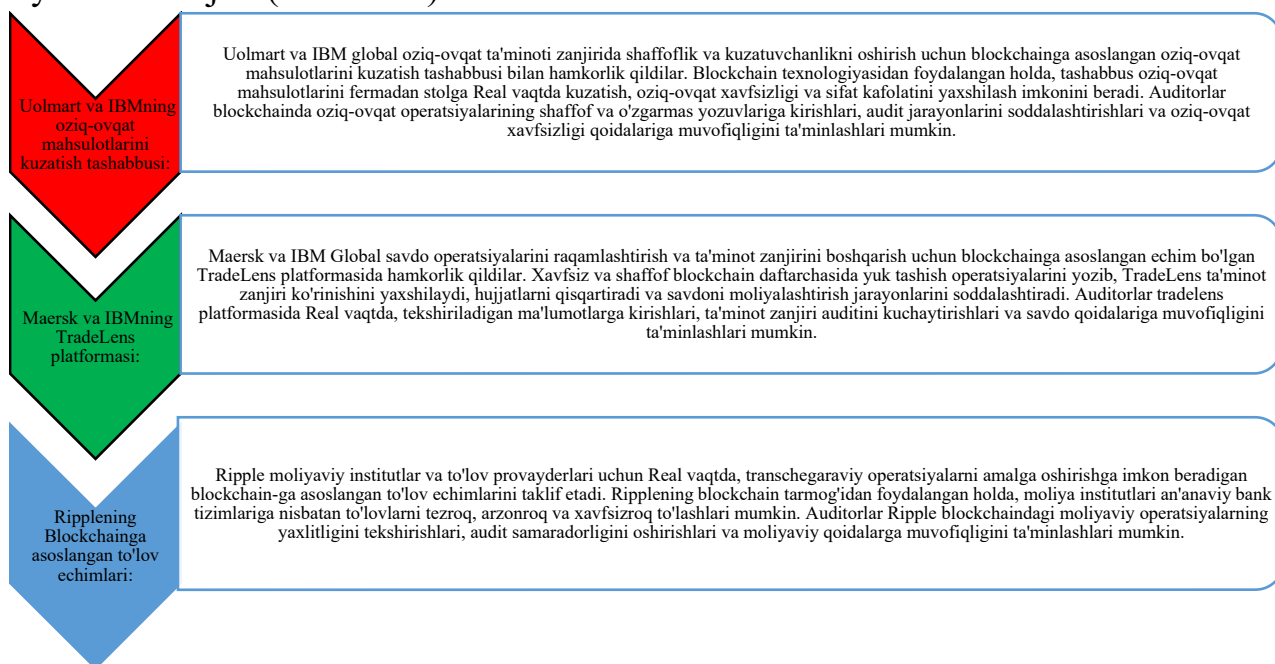
1-chizma.

Blockchain texnologiyasining turli sohalardagi auditda turli xil qo'llanilishi

№	Mavzu	Taxlil
1	Ta'minot zanjirini boshqarish	Blockchain texnologiyasi ta'minot zanjirini boshqarishda shaffoflik va kuzatuvchanlikni oshirish uchun ishlatiladi. Auditorlar blockchain-dan tovarlarning harakatini kuzatish va ta'minot zanjirining har bir bosqichida mahsulotlarning haqiqiylikni tekshirish uchun foydalanishlari mumkin. Tranzaksion ma'lumotlarni buzuvchi daftarga yozib, blockchain ta'minot zanjiri tekshiruvlarining yaxlitligini yaxshilaydi va samarasizlikni, firibgarlikni yoki qalbaki mahsulotlarni aniqlashga yordam beradi.
2	Moliyaviy xizmatlar	moliyaviy xizmatlar sohasida blockchain audit jarayonlarini soddalashtirish va tartibga muvofiqlikni oshirish uchun foydalanilmoqda. Masalan, auditorlar blockchайдan moliyaviy operatsiyalarning to'g'riligini tekshirish, muvofiqlikni tekshirishni avtomatlashtirish va Real vaqt rejimida kelishmovchiliklarni yarashtirish uchun foydalanishlari mumkin. Bundan tashqari, blockchainga asoslangan aqlli shartnomalar auditorlarga shartnoma shartnomalarini bajarishga va kreditlar yoki derivativlar kabi moliyaviy vositalarning haqiqiylikni tekshirishga imkon

		beradi.
3	Raqamli identifikatsiyani tekshirish:	shaxsni tekshirish jarayonlarini takomillashtirish va shaxsni O'g'irlashga qarshi kurashish uchun Blockchain texnologiyasi qo'llanilmoqda. Auditorlar blokcheyndan pasportlar yoki haydovchilik guvohnomalari kabi raqamli identifikatorlarning haqiqiyligini tekshirish uchun xavfsiz va markazlashtirilmagan daftarda hisobga olish bilan bog'liq operatsiyalarni yozib olishlari mumkin. Shaxsni tekshirish auditlarining ishonchliligini oshirish orqali blockchain kiberxavfsizlik choralari kuchaytiradi va shaxslarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qiladi.

Bu erda turli xil domenlarda audit jarayonlarini soddalashtirish uchun blockchain muvaffaqiyatli amalga oshirilgan ba'zi bir amaliy tadqiqotlar yoki loyihalar mavjud:(2- chizma)

2- chizma turli xil domenlarda audit jarayonlarini soddalashtirish uchun blockchain bir amaliy tadqiqotlar yoki loyihalar

Maqolamdan shundan xulosa qilib aytish mumkinki ushbu blockchain texnologiyasi xavfsiz va buzilmaydigan ma'lumotlarga real vaqtda kirishni ta'minlash, firibgarlik xavfini kamaytirish va umumiy samaradorlikni oshirish orqali audit protseduralarini yaxshilaydi. Blockchain-ning transformatsion imkoniyatlaridan foydalangan holda, auditorlar audit jarayonlarini soddalashtirishi, shaffofligini oshirishi va moliyaviy hisobotlarning yaxlitligini oshirishi, natijada auditorlik kasbiga bo'lgan ishonch va ishonchni oshirishi mumkin.

Men blockchain texnologiyalarining integratsiyasi bilan auditning kelajagi haqida optimistman, chunki u an'anaviy audit amaliyotini inqilob qilish va moliyaviy

hisobotlarda shaffoflik, samaradorlik va ishonchni oshirish uchun ulkan salohiyatga ega.

Biroq, auditda blockchain integratsiyasi bilan bog'liq potentsial muammolar va cheklovlarni tan olish juda muhimdir. Bularga o'lchovlilik masalalari, o'zaro muvofqlik muammolari, tartibga soluvchi murakkabliklar va maxsus ko'nikmalar va tajribaga ehtiyoj kiradi. Bundan tashqari, ma'lumotlarning maxfiyligi va xavfsizligini ta'minlash juda muhim masala bo'lib qolmoqda, chunki blockchain barcha tarmoq ishtirokchilari uchun ochiq bo'lgan ommaviy daftarda ishlaydi.

Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, men ehtiyotkorlik bilan rejalashtirish, hamkorlik va innovatsiyalar yordamida auditorlar ushbu to'siqlarni engib o'tishlari va auditda blockchain texnologiyasining to'liq imkoniyatlarini ochishlari mumkinligiga ishonaman. Blockchainni o'zgarishlarning katalizatori sifatida qabul qilish va audit amaliyotini o'z imkoniyatlaridan foydalanish uchun doimiy ravishda moslashtirish orqali auditorlar shaffoflik, hisobdorlik va moliyaviy hisobotlarga bo'lgan ishonchni kuchaytirib, oxir-oqibat kelajak uchun yanada ishonchli va ishonchli auditorlik kasbini shakllantirishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

- 1.Smit.J va Doe.A(2018 - yil). "Blockchain Technology in Auditing: A Comprehensive Review." Buxgalteriya tadqiqotlari jurnali, 123-145 b.
2. PwC's "Blockchain for Auditing: A New Era of Trust"
3. Deloitte . "Blockchain in Audit Report". Buxgalteriya jurnali.
4. Kumar sharma (2020 – yil) “blockchain council (can Blockchain technology Transform the Audit process) “
5. jay Schulmal (2019 – yil) “How blockchain technology Will affect the audit“
- 6.[linkeding.com](https://www.linkedin.com) , [igi-global.com](https://www.igi-global.com) , [wseas.org](https://www.wseas.org) , [abacademies.org](https://www.abacademies.org).